

Реферат на тему: "Огляд творчості Юрія Яновського"

Юрій Яновський

Реферат

на тему:

"Огляд творчості Юрія Яновського"

План

1. Коротка біографія письменника, його літературна спадщина.
2. Роман Юрія Яновського "Вершники" — талановита данина своєму часу.
3. Роздуми над романом Юрія Яновського "Чотири шаблі".

1. Коротка біографія письменника, його літературна спадщина

Юрій Іванович Яновський народився 27 серпня 1902р. в с. Нечаївці (Компаніївський район Кіровоградської області), де колись був хутір пана Майєра. У квітні 1945р. Ю. Яновський з уст матері записав деякі подробиці про свій родовід та місце народження, а опубліковані вони повністю 1983р.

Сім'я мала дев'ятеро дітей; злидні й нестатки змушували її кілька разів змінювати місце свого мешкання, з 1917р. жили в Єлисаветграді, де батько працював на заводі сільськогосподарських машин.

Далі — середня освіта (народне училище, земське реальне училище); служба в 1919 — 1921 рр. у різних установах; не завершене навчання в Київському політехнічному інституті (1922 — 1925), де він бере участь у літературній студії інституту, входить у театральні кола столиці, допомагає акторам і режисерам театру-студії імені Г. Михайличенка у створенні ряду вистав, виявляючи неабиякі знання фольклору, і пише в співавторстві з С. Греєм гротескну п'єсу "Камергер"; співробітництво з групою київських панфутуристів. Тоді були опубліковані вірші "Море" (російською мовою під псевдонімом "Ней") та "Дзвін" (українською за власним прізвищем), здійснені газетні публікації в "Більшовику" (дванадцять нарисів і дві рецензії, підписані псевдонімом "Юр. Юрченко").

Хоча основних літературних успіхів Ю. Яновський досягне в прозі та драматургії, але писання віршів не облишатиме протягом усього життя. Кращі з них увійшли до збірки "Прекрасна УТ" (1928), що була через чотири роки перевидана з деякими доповненнями. Кілька пізніших поезій датуються сороковими і п'ятдесятьми роками, але в друк не видавалися. Вони стали відомими лише після смерті письменника, коли вийшло перше п'ятитомне зібрання його творів (1958 — 1959).

Перший прозовий твір — новела "А потім німці тікали" — опублікований у газеті "Більшовик" 2 березня 1924р.

1925р. виходить збірка "Мамутові бивні", до якої включені новели, створені на матеріалі конкретних подій громадянської війни.

1927р. — книжка "Кров землі", доповнена новими оповіданнями — "В листопаді", "Байгород", "Рейд". У час їх створення Ю. Яновський працював на Одеській кіностудії, освоюючи там секрети нової для нього кіно-справи (про майстрів кіно опублікував 1930р. книжку нарисів "Голлівуд на березі Чорного моря"). Пише два нариси про режисера О. Довженка ("Історія майстра" і відгук-есе про фільм "Звенигора" (1927р.)), оповідання "В листопаді", що присвячене О. Довженкові. В Одесі створив кілька кіносценаріїв — "Гамбург", "Фата моргана" й ін.

Належав у різний час до "Комункульту", "Жовтня", ВАПЛІТЕ, "Пролітфронту", але ця приналежність була здебільшого формальною.

Підсумок літературної молодості — два романи — "Майстер корабля" (1928) та "Чотири шаблі" (1930), (у 1930р. кілька розділів "Чотирьох шабель" опублікував журнал "Красная новь").

Задум "Майстра корабля" (являє собою мемуарну розповідь То-Ма-Кі (Товариша Майстра Кіно) народився ще в часи роботи на Одеській кінофабриці, а реалізація цього задуму відбувалася після приїзду в 1927р. до Харкова.

1932р. — вийшла окремим виданням п'єса "Завойовники".

1935р. — опублікування "Вершників". За змістом, життєвим матеріалом й за художньою вагою "Вершники" — один із кращих творів радянської літератури про героїку громадянської війни.

Зростання таланту Яновського-драматурга позначене створенням романтичної трагедії "Дума про Британку" (1937). Перші вистави "Думи про Британку" в 1937р. театральна критика не сприйняла. Пізніше п'єса була перероблена, і останній варіант її викликатиме вже менше критичних нарікань. За її мотивами створено М. Вінграновським фільм, а В. Губаренком оперу.

1939р. — опублікована п'єса з сільського життя "Потомки".

У другій половині 30-х років визріває задум нового епічного твору "Капітани", але звершити задумане не вдалося.

1940р. виходить книжка оповідань "Короткі історії". Це гостросюжетні оповідання ("Шпигун"), різновид дорожнього нариса ("Дорога на Запоріжжя"), романтичні новели ("Чапай", "Романтик", "Червонарм"), стилізовані оповіді монологічного типу "Василь Палійчук, гуцул", "Іван", "На зеленій Буковині". Кілька творів ("Наталка", "Ганна Антонівна") можуть бути умовно названі новелами-портретами.

1944р. — збірка новел "Земля батьків". В формі новели-монологу витримані оповідання "Коваль", "Генерал Макодзьоба", "Дід Данило з "Соціалізму", "Дівчинка у вінку" й ін.; в формі класичного оповідання — "Яструбок", "Комісар", "Україна".

Кілька років (воєнних і повоєнних) Ю. Яновський працював редактором журналу "Українська література" (з 1946р. "Вітчизна"), багато їздив по країні, на Нюрнберзькому процесі був одним із кореспондентів радянської преси, що дало змогу написати цикл хвилюючих репортажів "Листи з Нюрнберга" (1946).

1945 — 1946 рр. — робота над романом "Жива вода" (1947), який у пізнішій редакції (після смерті письменника) публікувався вже під назвою "Мир" (1956). Журнальна

публікація роману "Мир" — "Жива вода" (Дніпро. — 1947. — № 4-5) сприйнята була спочатку схвально, але через якийсь час зазнала глибоко несправедливої критики, організованої Л. Кагановичем.

1948р. — нова книжка "Київські оповідання", відзначена 1948р. Державною премією СРСР (оповідання "Через фронт", "Київська соната", "Боротьба за людину", "Путь у Францію", "Династичне питання", "Під яблунею" й ін.).

1954р. видана "Нова книга" ("На ярмарку", "Мистецтво", "Святий вечір").

Віддавши кращі творчі роки прозі, останнє слово в літературі письменник сказав мовою драматургічного мистецтва. Йдеться про п'єсу "Дочка прокурора", яка побачила світло рампи за кілька днів до смерті Юрія Івановича Яновського.

Працюючи над драмою (задум п'єси відноситься ще до передвоєнних років, коли письменник почав роботу над незавершеною п'єсою "День гніву", 1940), він водночас публікує комедію "Райський табір" (1953) (сатиричний памфлет на імперіалістичний світ періоду інтервенції США в Кореї), починає працювати над тетралогією "Молода воля", яка присвячувалася 300-річчю возз'єднання України з Росією (романтична драма про молоді роки Тараса Шевченка).

Як сценарист Ю. Яновський також створює сценарій художнього фільму "Зв'язковий підпілля" (1951), літературний сценарій "Павло Корчагін" (за мотивами роману М. Островського "Як гартувалася сталь", 1953) та сценарій документального фільму "Микола Васильович Гоголь" (1952).

Не стало Ю. Яновського 25 лютого 1954р.

Спадщина письменника здобула широке визнання читачів. Двічі виходили його твори п'ятитомними виданнями. Кращі з них перекладені багатьма мовами, опубліковані в Болгарії, НДР, Польщі, Угорщині, Чехословаччині, Австрії, Італії, Франції.

2. Роман Юрія Яновського "Вершники" — талановита данина своєму часу

Кривавою хвилею прокотилася громадянська війна по Україні. Заради примарних ідеалів брат убивав брата, батько вбивав сина, а син підіймав руку на батька: смерть чаклувала на кожному кроці. Мабуть, тим, хто жив у цей страшний час, здавалось, що прийшли останні дні світу. Саме про це пише Юрій Яновський у романі "Вершники".

Складається роман з восьми новел, у кожній з яких розвинуто безліч мотивів, що вихоплені автором із полум'я громадянської війни. Не пов'язані єдиним сюжетом, вони, проте, єднаються між собою чимось більшим. У кожній новелі герої окреслюються з такою виразністю, що сприймаються як символи. Символічними постають брати Половці з новели "Подвійне коло", які опинилися з різних боків політичної боротьби; символічне світло випромінюють батьки Половців у "Шаланді в морі", зусилля яких спрямовані на збереження роду; символічний безіменний листоноша в новелі "Лист у вічність", який не схиляє голову навіть перед смертю... Усі ці новели — це справжні поеми про боротьбу добра і зла на землі, про красу українського неба і степу, про людську витривалість і жадання свободи.

Перша новела ("Подвійне коло") є, мабуть, найяскравішою. Вона розповідає про

трагедію роду Половців. Було у батька п'ятеро синів. Кожен з них обрав свою дорогу, свою мету, свої ідеали. І всі ці дороги перетнулися в один день в одному місці. Рід Половців опинився на межі зникнення.

Загони денікінця Андрія Половця і петлюрівця Оверка Половця зіткнулися в безмежному степу в кривавій битві. Їхня взаємна ненависть просто вражає. Андрій кидає Оверкові в обличчя люті слова: "Проклинаю тебе моїм руським серцем, ім'ям великої Росії-матінки". Тільки-но закінчився перший бій, як налетіли зненацька махновці на чолі з Панасом Половцем. Кілька хвилин скаженого бою — і вже Панас перед Оверком. Іменем Батька Махна з посмішкою на вустах він власноруч вбиває Оверка, також забувши про батьківський заповіт. Не встиг Панас відсвяткувати перемогу, як "за дощем з'явилося марево": розгорнувся здалеку червоний прапор кінного загону на чолі з Іваном Половцем. Панас, розуміючи, що пощади від брата не буде, сам заподіяв собі смерть.

"Тому роду не буде переводу, у котрому браття милують згоду", — казав колись старий Половець своїм синам. Але знехтували вони батьківським наказом і загинули, тому що не було між ними ні згоди, ані родинного почуття. Загубилось воно на жорстоких стежках громадянської війни, перевівся рід Половців, ніби й не було ніколи на землі таких людей.

У романі немає справжнього переможця. Твір сприймається як розповідь про трагедію роду, матері, України. Трагедію, що розігралася в роки громадянської війни, а потім ще довго відлунювала голодом, смертями, репресіями...

20 жовтня 1944 року на полі бою біля невеликого пруського містечка в полегло бійця Андрія Ткача, родом з Миколаєва, було знайдено пробиту трьома кулями окроплону кров'ю книгу Ю. Яновського "Вершники". На одній із сторінок цієї книги, де трапилося вільне місце, Андрій Ткач вів рахунок знищених ним гітлерівців.

Цей приклад свідчить проте, що роман Юрія Яновського "Вершники" — один з найкращих творів української літератури про героїзм робітничо-селянських мас в боротьбі проти внутрішніх і зовнішніх ворогів під час громадянської війни.

Класова боротьба в ті часи була дуже гострою, складною. Траплялося, що батько й син чи рідні брати перебували у ворожих таборах. Письменник цього роману показує сутичку чотирьох братів Половців, які уособлюють основні політичні сили, що зіткнулися на фронтах.

Андрій командував "загоном добровольчої армії генерала Антона Денікіна". У нього погляди монархіста: "Проклинаю тебе моїм руським серцем, ім'ям великої Росії-матінки, од Варшави до Японії". В уяві батька постає "силует підпрапорщика російської армії, поверхстрокового вояки за веру, царя і отечество". В спогадах матері він "таке ж ледащо", як і багатий дядько Сидір. В очах Панаса він "афіцер". Портретна деталь також показує Андрія як білого офіцера: "поранену руку заклав за френч".

Оверко вів "купу кінного козацтва головного отамана Симона Петлюри". Його підлеглі — "чорношличники": "Серед бойовища стримів на списі жовто-блакитний прапор". Для Андрія Оверко — "мазепа проклятий", "петлюрівське стерво". Панас про

нього: "По "Просвітах" в Одесі на театрах грав та вчительську семінарію пройшов", "клятий був босяцюра". Мати: "Артист і грав з греками в "Просвіті".

І Андрій, і Оверко — "степові пірати", "високі, широкоплечі з хижими дзьобами".

Панас, за словами Оверка, "махновський душогуб", "злодюга каторжний". "Колишній моряк торговельного флоту і контрабандист". Батькові згадуються "контрабандистські справи сина Панаса". Для матері він "привозив контрабандні хустки і серги". Політичні погляди анархіста розкриваються у висловлюваннях: "На території матері порядку анархії", "вільний моряк батька Махна". Його воїни — "вершники з чорним прапором". Бандитські вигуки махновців: "наша бере, і морда в крові", "роби грязь!"

Іван — командир "кінного захисту інтернаціонального полку", "з білими б'ється". Особливу лють у махновця Панаса викликає вірність комуні. Мати схвально думає про нього: "Тільки Іван працює на заводі і робить революцію". Його політичні погляди "Скрізь по степах судяться тепер дві правди: правда багатих і правда бідних".

Так, змальовуючи криваві бої між братами, автор вдається до порівнянь, які мають виразно оціночний характер. Коли зіткнулися денікінці і петлюрівці, "гелгання бійців нагадувало ярмарок, а пил уставав, як за чередою", тачанки махновців "підскакували над землею, мов хури демонів". І ми відчуваємо, що ці сили чужі авторові.

Класову сутність ворожих сил, які зійшлися в безкомпромісному поєдинку, допомагають зрозуміти також пейзажі. Ось картина сутички денікінців і петлюрівців: "...вигнутий стовп пилу пройшов шляхом, затьмаривши сонце, перебіг баштан, прогук бойовищем, і полетіло вгору лахміття, шапки, падали люди, кидалися коні".

А ось інший пейзаж, вжитий для розкриття антагонізму двох світів у романі: "і тоді за дощем з'явилося марево: розгорнувся здалеку червоний прапор кінного загону інтернаціонального полку на чолі з Іваном Половцем..."

Таким чином, захоплююча урочиста картина допомагає нам побачити в червоних кіннотниках носіїв високої справедливості, нового життя.

Правда на боці захисників революції. Андрій, Оверко і Панас, прагнучи врятуватися від смерті згадують мудрий вислів батька: "Тому роду не буде переводу, в котрому браття милують згоду". Їм не зрозуміти, що саме по-справжньому об'єднує людей. Це твердо знає Іван. Саме цим образом автор не лише проголошує ідею класової єдності трудящих, а й спростовує вигадки буржуазних націоналістів про непорушність "родових" національних устоїв.

3. Роздуми над романом Юрія Яновського "Чотири шаблі"

"У 1925-1929 рр. написані мої книги "Кров землі", "Майстер корабля", "Чотири шаблі". Вони несуть на собі важкий тягар дрібнобуржуазного світогляду, від якого я, безперечно, із труднощами, визволявся в наступних двох десятиліттях років", — напише Ю. Яновський у статті "Мої помилки" в "Літературну газету" 1948 р. Уявляєте, якою ціною далися ці слова Ю. Яновському, адже названі книги були одними з найкращих у його творчості. Чи варто було писати кров'ю серця, щоб потім відмовлятися від своїх рідних дітей. А Ю. Яновський змушений був це зробити. Взагалі, він половину свого життя

жив у примусу, мабуть, тому так багато хворів і так рано помер. "Роман "Чотири шаблі", що вийшов у 1930 році, був зустрінутий тодішньою критикою як твір з національною романтикою, із замилюванням українською старовиною. Це була вірна оцінка, в цьому виявився вплив націоналістичного оточення, але це було не все. Тодішня критика не в змозі була помітити і сформулювати більш суттєві промахи роману, вони полягали в тому, що автор, показуючи громадянську війну в Україні, подав читачеві вигаданий ним хаос, нерозбериху, відсутність спрямовуючого центру в особі партії більшовиків. Я зобов'язаний був зрозуміти, що хаос в подіях громадянської війни існував тільки в моїй уяві, а події, що утверджували завоювання Жовтневої революції, проходили під залізним керівництвом комуністичної партії..."

Мені здається, що ці слова писала людина, до якої дотикалися розпеченим залізом. Юрій Іванович Яновський так не думав.

Він хотів увіковічити в слові визвольний рух рідного народу і втілює це прагнення і чотирьох образах — Шахаєві, Остюку, Галатові і Марченку. Ось ті, що тримали чотири шаблі Яновського. Їх автор називає в пісенному зачині "чотири паростки міцного дуба" (тобто сини великого народу). Різні вони, але об'єднані спільною метою, певною мірою романтизовані, навіть ідеалізовані. Автор зумисне ставить їх у такі ситуації, в яких максимально виразилась би їхня глибинна суть, відвага, героїство, сила. Шахай видається бригаді "надлюдською силою", важко поранений Остюк продовжує героїчно битися і керувати кіннотниками. "Це сиділи на скелі орли", — так буде про них сказано на самому початку роману. Ми ще не бачимо їх у бою, а вже готові сприймати їх як героїв, яким симпатизує автор. Стиль перших чотирьох розділів характеризується захопленням, радісним сприйняттям життя, боротьби народу за визволення. Ця боротьба показана в дусі кращої романтичної традиції XIX століття, яскраво виявленої в "Чорній раді" П. Куліша, в "Гайдамаках" Т. Г. Шевченка.

А ось стиль останніх трьох розділів відрізняється від перших чотирьох. Справа в тому, що уже відгриміли бої і національне визволення зазнало поразки. У головних героїв причини для оптимізму зникли під тиском реального життя.

На мою думку, творчий шлях Ю. Яновського нагадує шлях М. Хвильового. Обидва вони після шаленого романтичного запалу раптом на скаку зупинилися і — розчарувалися. І це не могло не відбитися на розв'язці роману. Отже, Ю. Яновський чітко усвідомив, що здобув народ після переможних боїв під червоним прапором. Ось за це розуміння автора і шельмували.

Використана література:

1. Українська література XX століття. — К., 2000.
2. Семенюк І.Я. Феномен Юрія Яновського. — К., 1998.